

Ситуацията на Виелкополския трудов пазар се определя от демографски фактори, състоянието на икономиката и инфраструктурата, качеството на трудовите ресурси, а също така институционалните възможности на различни субекти, въздействащи повече или по-малко пряко на степента на професионална активност, спецификата и мащабите на безработицата, затова формулирането на целите, задачите и мероприятията по отношение на формиране на трудовия пазар и активизирането на човешките ресурси трябва да бъде извършено след точна и подробна диагноза на моментното състояние.

Виелкополска е воеводство с население 3351 хиляди жители (8,7% от населението на страната). Географското разпределение на жителите изглежда по следния начин: на село живеят 30% от населението, почти 40% живеят в градчета с население от 10 до 40 хиляди жители, а в големите градове живеят 21%.

Изключително важен за проблемите на трудовия пазар е фактът на ниската степен на образование на жителите, която е по-ниска от средната за страната. Едва 6% от виелкополаните имат висше образование (за страната - 6,9%). Този параметър е доста незадоволителен, а особена тревога буди нивото на образование на жителите на селото, сред които само 2,7% от населението е с висше образование (в градовете - 15,5%), а само с основно образование са 42% от населението (в градовете - 22%). Лошата картина допълва фактът, че 4,2% от селското население няма никакво образование или има непълно основно образование.

Виелкополският трудов пазар се характеризира с едно от най-ниските нива на безработица (безработицата във Виелкополска в края на 1999 г. съставлява 10,7%, а за страната - 13,1%), но това не е повод за оптимизъм поради две причини: силно изразена териториална неравномерност на безработицата и тенденция за растеж, каквато се наблюдава през 1999 г.

Нивото на безработица в няколко повиата (Злотов, Слупца, Плешев) се задържа на ниво 20% и показва тенденция за растеж (виж табл. 1). Ръстът на безработицата, който бе отбелязан през миналата година, е свързан с въвеждането на здравната реформа, правителствената и локалната администрация, както и в образованието. Значителни съкращения се извършиха във връзка с реорганизацията в някои предприятия, технологичните промени, проблемите в реализацията на продукцията, а също и със затварянето на някои предприятия. В най-скоро време може да се очаква по-нататъшно нарастване на безработицата поради това, че сега вече е известно за планираните

уволнения на работещите в ПКП, ЗОЗ, образованието и други предприятия във Виелкополска.

През 1999 г. най-голяма редукция в заетостта имаше в производствената сфера във връзка с проблемите при реализацията на стоките, слабата конкурентноспособност на пазара, въвеждането на нови технологии. Съкращенията засегнаха търговията, селското стопанство, както и бюджетната сфера (виж рис. 1).

Основните черти на безработицата във Виелкополска са близки с тези, които са характерни за цялата страна. Една от тези черти е постоянно високият процент на жените сред безработните (виж рис. 2).

Тази структура на безработицата във Виелкополска показва съществуването на явление, което социолозите определят като "феминизация на бедността". Това означава, че по-големият дял жени в общото число безработни е резултат от дискриминацията на жените на трудовия пазар, породена от нежеланието на работодателите да наемат жени и това, да уволняват първо тях от работа.

Неравновесие се наблюдава също по отношение на възрастта на безработните. Най-голям дял от безработните съставляват най-младите от лицата в трудоспособна възраст. Чак 37% това са лица до 24 години. Толкова висок процент на безработица сред младото население не е положително явление поради много причини. Като резултат може да доведе до постоянно понижаване на професионалната активност и мобилност, да предизвика явления с патологичен характер, забавяйки решението за създаване на семейство (виж рис.3).

Негативните последици от безработицата са свързани също с факта на т.нар. "осакатяване" на професионалната кариера преди тя да е започнала. Не може в този случай да се говори за нейното правилно планиране и развитие. Съществува опасение, че може да доведе до необратими ситуации - стопирането на житейската динамика.

Големият дял на младото население сред безработните може да предизвика явление на постоянна неспособност на тези единици да намерят работа, между другото във връзка с невъзможността да натрупат професионален опит, така ценен от работодателите.

Така се завърта т.нар. порочен кръг - младите хора не могат да придобият трудов стаж, а когато го нямат техните шансове за намиране на работа намаляват. Това потвърждава високият показател на лица без стаж сред общото число безработни (виж табл.2, 3 и рис.4).

Явлението безработица е тясно свързано с образованието (виж рис.5). изследванията показват, че образованието не е гаранция за получаване на работа, но съществено влияе на конкурентноспособността на дадения субект на трудовия пазар, а преди всичко положително влияе върху мобилността на лицето и неговото приспособяване.

Във Виелкополска сред безработните най-голяма група представляват хора със средно и основно образование. В условията на повишена конкурентност на трудовия пазар работодателите търсят хора, притежаващи по-високо образование, което е свързано както с технологичния прогрес, изискващ по-широки квалификации и компетенции, а така също с повишените очаквания на клиентите.

Табл.1 Ниво на безработицата по повиаги към края на декември 1999 г. и март 2000 г.

Повиаги

Ниво на безработица в % (към активно заетите) 3г.

Ниво на безработица в % (към активно заетите) 3г.

Познан

2,6

3,2

Ходжиеш

15,8

16,8

Чарнков-Тшчианка

15,8

16,0

Гниезно

13,9

15,4

Гостин

14,1

14,6

Гроджиск

8,8

9,4

Чрочин

16,1

17,2

Калиш

11,1

12,0

Кемпно

8,0

9,2

Коло

18,3

18,7

Конин

17,0

17,8

Кошчиан

7,5

8,8

Кротошин

14,8

15,5

Лешно

8,5

9,5

Миендзухуд

10,8

11,4

Нови Томисл

8,2

8,8

Оборники

11,0

12,6

Острув

15,1

15,7

Острешув

11,4

12,0

Пила

12,9

13,1

Плешев

18,6

19,4

Равич

11,1

11,8

Слупца

19,6

19,5

Шамотули

7,9

8,6

Шрем

8,0

8,4

Шрода

11,7

12,9

Турек

17,0

17,3

Вагровиец

17,9

18,7

Волштин

9,2

10,1

Вжешниа

11,8

12,4

Злотов

22,4

23,1

Виелкополско воеводство

10,7

11,4

Източник: Воеводско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Рис.1 Безработни според последното място на заетост през декември 1999 г.

Източник: Воеводско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи.

Познан, януари 2000.

Рис.2 Безработица според пола през декември 1999 г.

Източник: Воеводско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Рис.3 Безработни според възрастта през декември 1999 г.

Източник: Воеводско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Големият дял на младото население сред безработните може да предизвика явление на постоянна неспособност на тези единици да намерят работа, между другото във връзка с невъзможността да натрупат професионален опит, така ценен от работодателите. Така се завърта т.нар. порочен кръг - младите хора не могат да придобият трудов стаж, а когато го нямат техните шансове за намиране на работа намаляват. Това потвърждава високият показател на лица без стаж сред общото число безработни (виж табл.2, 3 и рис.4).

Явлението безработица е тясно свързано с образованието (виж рис.5). изследванията показват, че образованието не е гаранция за получаване на работа, но съществено

влияе на конкурентноспособността на дадения субект на трудовия пазар, а преди всичко положително влияе върху мобилността на лицето и неговото приспособяване.

Във Виелкополска сред безработните най-голяма група представляват хора със средно и основно образование. В условията на повишена конкурентност на трудовия пазар работодателите търсят хора, притежаващи по-високо образование, което е свързано както с технологичния прогрес, изискващ по-широки квалификации и компетенции, а така също с повишените очаквания на клиентите.

Табл.2 Безработни според образование в отделните повиасти през 1999 г.

Повиат

Общо

Висше

Средно специално

Средно общо образователно

Основно профе-сионално

Основно и незавър-шено основно

Познан

10581

723

2192

1033

3371

3262

Ходжиеш

3310

60

658

155

1356

1081

Чарнков-Тшчианка

5971

75

1388

291

2301

1916

Гниезно

7597

100

1299

524

3182

2492

Гостин

4910

47

984

186

2198

1395

Гроджиск

1776

13

255

99

883

526

Чрочин

5019

48

1189

219

2231

1332

Калиш

10894

211

2580

683

3725

3695

Кемпно

2128

15

609

124

850

530

Коло

8538

80

1616

398

3655

2789

Конин

17146

177

3657

856

7196

5260

Кошчиан

2285

28

435

96

1027

699

Кротошин

5264

57

1185

234

2544

1244

Лешно

4414

90

961

296

1784

1263

Миендзухуд

1718

16

353

62

706

581

Нови Томисл

2439

22

444

118

1233

622

Оборники

2423

28

540

160

982

713

Острув

10872

167

2637

840

4844

2384

Острешув

3181

27

649

78

1077

1350

Пила

8041

128

1724

422

3001

2766

Плешев

5714

52

1268

280

2653

1461

Равич

2962

48

642

175

1329

768

Слупца

5551

50

1097

288

2396

1720

Шамотули

2727

43

657

144

1221

662

Шрем

2094

31

440

124

868

631

Шрода

2515

27

547

73

1026

842

Турек

7647

95

1553

468

3044

2487

Вагровиец

4770

52

900

295

1974

1549

Волштин

2172

26

354

182

969

641

Вжешниа

3646

60

826

129

1433

1198

Злотов

6334

56

1296

161

2344

2477

Виелкополско воеводство

164639

2652

34955

9193

67403

50436

Източник: Виелкополско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Табл.3 Безработни според времето останали без работа - по месеци - в отделните повиати през 1999 г.

Повиат

Общо

До 1

1-3

3-6

6-12

12-24

Над 24

Познан

10581

1362

2727

2667

2580

845

400

Ходжиеш

3310

269

481

678

852

608

442

Чарнков-Тшчианка

5971

490

941

1157

1476

1090

817

Гниезно

7597

573

1173

1289

2365

1195

1002

Гостин

4910

442

791

723

1016

865

1073

Гроджиск

1776

148

327

404

426

246

225

Чрочин

5019

466

763

728

1138

823

1101

Калиш

10894

883

1794

2052

2481

1855

1829

Кемпно

2128

222

361

393

501

292

359

Коло

8538

458

993

1347

1604

1817

5319

Конин

17146

1147

2081

2847

3287

3543

4241

Кошчиан

2285

297

486

594

566

224

118

Кротошин

5264

359

703

800

1211

922

1269

Лешно

4414

401

815

974

955

621

648

Миендзухуд

1718

183

344

327

282

233

349

Нови Томисл

2439

290

456

538

527

373

255

Оборники

2423

204

411

558

1006

153

91

Острув

10872

932

1549

1688

2319

2077

2307

Острешув

3181

346

586

573

595

604

477

Пила

8041

639

1556

1430

1800

1322

1296

Плешев

5714

360

866

647

1118

975

1748

Равич

2962

280

479

552

507

495

649

Слупца

5551

302

563

846

951

1060

1829

Шамотули

2727

288

608

591

640

285

315

Шрем

2094

176

360

487

451

287

333

Шрода

2515

289

448

483

541

397

357

Турек

7647

391

960

1102

1562

1619

2013

Вагровиец

4770

393

731

930

1083

378

755

Волштин

2172

229

428

429

506

366

214

Вжешниа

3646

328

616

700

1177

453

372

Златов

6334

707

1227

1046

1437

1213

804

Виелкополско воеводство

164639

13854

26522

29580

36940

27736

30007

Източник: Виелкополско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Рис.4 Безработни по стаж през декември 1999 г.

Източник: Виелкополско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Рис.5 Безработни според образование през декември 1999 г.

Източник: Виелкополско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Една от негативните характерни черти на безработицата във Виелкополска е дългият период на оставане без работа. Явлението е доста неблагоприятно поради това, че с времето лицето, останало без работа, започва да приема своето положение, започва да гради стратегии, които го приспособяват към ситуацията на безработен, и заедно с това отслабва неговата активност. Това води към явлението запазване на безработицата и, което е по-лошо, предаване на навиците по приспособяване към живота без работа на собствените деца. От друга страна, колкото по-кратък е периода на безработица, толкова това има по-малко негативно влияние върху безработния.

От статистическите данни произлиза, че в момента ситуацията на трудовия пазар във Виелкополска не е благоприятна. Негативните тенденции са свързани също с факта на загуба право на социална помощ, а не намиране на работа, с малкото число обяви за работа, предоставяни на бюрата по труда, както и слабата тенденция за преквалификация на безработните.

Информациите, свързани с положението на Виелкополския трудов пазар, представят статистическите данни, съдържащи се в таблиците 4 и 5, касаещи ситуацията на трудовия пазар по повиати, пол, местоживееене, право на социална помощ, абсолвенти, регистрирани безработни и кампанийни работници, публични поръчки, започващи обучение и предлагане на работни места.

Табл.1 Трудовия пазар през декември 1999 г. по повиати

Повиат

Общо

В това число

Жени

с право на соц. помощ

Абсол-венти

Инва-лиди

селяни

Познан

10581

6542

2943

1083

406

1822

Ходжиеш

3310

1954

1302

174

17

1598

Чарнков-Тшчианка

5971

3619

1702

423

88

3112

Гниезно

7597

4519

1644

591

98

1149

Гостин

4910

2901

1414

448

60

2725

Гроджиск

1776

962

436

224

62

1091

Чрочин

5019

3015

1379

327

41

3087

Калиш

10894

6215

1720

886

270

4516

Кемпно

2128

1455

311

232

23

1420

Коло

8538

4582

1980

561

76

5066

Конин

17146

9382

3875

1227

154

8790

Кошчиан

2285

1334

705

268

57

1225

Кротошин

5264

3065

1555

344

70

1757

Лешно

4414

2756

912

456

123

1702

Миендзухуд

1718

1126

340

137

21

964

Нови Томисл

2439

1386

519

255

32

1394

Оборники

2423

1687

731

224

8

1745

Острув

10872

6729

2718

848

204

5305

Острешув

3181

1881

707

283

56

2121

Пила

8041

4758

1839

656

33

3192

Плешев

5714

3405

1390

368

63

4040

Равич

2962

1750

452

355

25

1384

Слупца

5551

3184

1236

361

69

3820

Шамотули

2727

1737

648

287

35

939

Шрем

2094

1242

383

281

45

725

Шрода

2515

1592

484

249

44

1244

Турек

7647

4305

2050

510

87

4319

Вагровиец

4770

2801

1463

297

61

2501

Волштин

2172

1153

496

215

54

1538

Вжешни

3646

2120

801

389

96

2447

Зотов

6334

3539

1834

273

49

3390

Виелкополско воеводство

164639

96696

39949

13232

2527

80128

Източник: Виелкополско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Табл.5 Безработни, заети на кампанийни работи и други форми на професионална активност - декември 1999 г.

Повиат

Безработни, регистрирани през декември

Безработни, отрегистрирани през декември

В това число

Число оферти за работа подадени от фирми през декември

Започнали работа

В това число

Започнали обучение

Завършили обучение

Кампанийна работа

Публични проекти

Познан

1548

1158

444

3

2

49

143

472

Ходжиеш

278

113

76

9

2

0

0

36

Чарнков-Тшчианка

505

293

183

12

1

0

0

123

Гниезно

625

541

173

0

0

24

24

139

Гостин

509

250

144

1

0

9

9

76

Гроджиск

169

165

76

1

0

36

36

45

Чрочин

521

258

113

10

7

16

16

58

Калиш

970

601

204

3

0

44

44

144

Кемпно

263

116

64

15

1

20

20

43

Коло

567

405

146

16

2

41

41

96

Конин

1326

575

276

2

9

120

120

226

Кошчиан

311

162

51

1

1

18

18

52

Кротошин

441

255

151

33

3

3

3

75

Лешно

423

220

142

3

2

16

16

74

Миендзухуд

189

48

35

3

2

0

0

23

Нови Томисл

305

134

61

7

2

6

6

30

Оборники

220

129

74

1

10

21

21

140

Острув

951

554

199

4

1

0

0

103

Острешув

384

95

34

1

0

17

17

30

Пила

806

339

248

26

33

112

112

140

Плешев

492

225

111

6

0

21

21

92

Равич

332

250

105

0

0

29

29

69

Слупца

386

248

86

16

2

0

0

34

Шамотули

331

151

74

2

0

39

39

29

Шрем

191

162

88

3

0

5

5

46

Шрода

320

219

78

11

14

63

63

26

Турек

561

367

165

9

5

76

76

134

Вагровиец

411

157

116

12

0

0

0

45

Волштин

241

136

67

2

0

31

31

52

Вжешниа

350

143

62

0

0

16

16

22

Злотов

713

95

71

1

3

41

41

52

Виелкополско воеводство

15639

8564

3917

213

102

967

967

2602

Източник: Виелкополско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Рис.6 Безработни според времето на оставане без работа в месеци през декември 1999 г.

Източник: Виелкополско бюро по труда. Отдел информация, изследвания и анализи

Познан, януари 2000 г.

Диагнозата на трудовите ресурси във Виелкополското воеводство и анализът на статистическите данни на трудовия пазар, а по-специално безработицата, довежда до

следните изводи:

- трудовият пазар във воеводството е неравномерен;

- всички действия за балансиране на този пазар трябва да зачитат икономическите закони и собствената инициатива на единиците, като административните мерки трябва единствено да подкрепят, а не да заместват;

- оптимизирането на използването на човешките ресурси трябва да се изразява в стремежа към регулиране на трудовия пазар (ограничаване на безработицата), повишаване на производителността на труда и по-високата конкурентноспособност на региона;

- процесът на регулиране на трудовия пазар, както в повиатите, така и в цялото воеводство, е в тясна връзка с икономическите процеси; оптимизирането на използването на човешкият ресурс не е нещо, което може да се извърши само за себе си, не следвайки общото развитие на икономическата дейност;

- промените в използването на човешките ресурси изисква дискусия на самоуправляващата се местна власт с обществото; за преодоляването на съществуващите бариери необходимо е преди всичко убеждаване в нуждата от създаване на работни места със собствени средства.

РЕЗЮМЕ

В настоящата работа се представя пазарът на работна сила във Виелкополска, като специално се акцентира върху факторите, силно влияещи върху безработицата. Извършената статистическа диагноза на трудовия пазар откроява нуждата от действия, целящи неговото равномерно развитие (ограничаване на безработицата).

